

GAUTENGSE DEPARTEMENT VAN ONDERWYS

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

OCTOBER / NOVEMBER 2005
OKTOBER / NOVEMBER 2005

TECHNIKA (ELEKTRIES) SG

TYD: 3 uur

PUNTE: 200

BENODIGDHEDE:

- Goedgekeurde sakrekenaar en tekeninstrumente

INSTRUKSIES:

- Beantwoord ALLE vrae.
- Sketse en diagramme moet duidelik en netjies wees.
- Formules en berekeninge moet duidelik wees.
- Formules en berekeninge moet, waar van toepassing, getoon word.
- ? Lys formules, wat waar van toepassing gebruik mag word, word op die laaste bladsy van hierdie eksamenvraestel verskaf.

**VRAAG 1
ELEKTRIESE STROOMTEORIE**

- 1.1 ? Weerstand van 47Ω , ? induktor van 10 mH en ? kapasitor van $100 \mu\text{F}$ word in serie gekoppel aan ? toevoer van $50 \text{ V}/50 \text{ Hz}$.

Bereken

1.1.1	die totale stroomvloei in die kring.	(8)
1.1.2	die fasehoek tussen die stroom en die spanning.	(4)
1.1.3	die potensiaalverskil oor elke komponent.	(6)
1.1.4	die arbeidsfaktor van die kring.	(3)
1.1.5	Teken die fasordiagram (nie volgens skaal nie).	(5)

- 1.2 ? Parallelkring bestaan uit drie takke. In die een tak is ? weerstand van 120Ω . In die ander tak is ? spoel met ? induktansie van 27 mH en in die laaste tak ? kapasitor met ? waarde van $50 \mu\text{F}$. Hierdie kring het ? toevoer van $40 \text{ V}/50 \text{ Hz}$.

Bereken

1.2.1	die totale stroomvloei in die kring.	(13)
1.2.2	die fasehoek tussen die stroom en die spanning.	(4)
1.2.3	Teken die fasordiagram (nie volgens skaal nie).	(5)

[48]

**VRAAG 2
ENKEL- EN DRIEFASE-STELSELS**

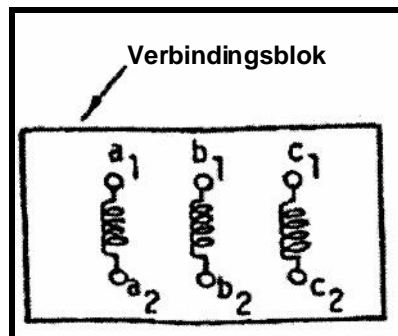
- 2.1 Verduidelik hoe ? driefasige wisselspanning-golf opgewek word met ? eenvoudige, driefasige generator. Illustreer jou antwoord met toepaslike sketse en golfvorme. (5)
- 2.2 ? Driefasige ster-generator wek 380 V op oor elke fase. Bereken die resulterende lynspanning tussen L1 en L2. (3)
- 2.3 Teken ? fasordiagram van die spannings van ? driefasige wisselstroom-stelsel. (3)
- [11]

**VRAAG 3
TRANSFORMATORS**

- 3.1 Die vermoë van ? driefasige transformator is 300 kVA. Die sekondêre fasespanning is 220 volt, wanneer in ster verbind.
Bereken
- 3.1.1 die sekondêre lynspanning. (2)
- 3.1.2 die maksimum toelaatbare sekondêre fasestroom. (5)
- 3.1.3 die maksimum lewering as die arbeidsfaktor 0,8 is. (3)
- 3.2 Noem TWEE verliese wat in transformators voorkom. (4)
- 3.3 Gebruik DRIE enkelfase-transformators en koppel dié in delta-ster. (6)
- [20]

**VRAAG 4
WISSELSTROOM-MOTORS**

- 4.1 Die eindverbindings van die statorwikkings van ? driefase-motor word gewoonlik na die verbindingsblok uitgebring soos getoon in **Figuur 4.1**. Toon in jou antwoordboek hoe die motor in delta en in ster verbind sal word. Teken die verbindingsblok vir elke verbinding. (10)

Figuur 4.1

- 4.2 Verduidelik die term **sinchrone spoed** wanneer daar verwys word na wisselstroom-motors. (3)
- 4.3 Hoe kan die draairigting van ? kapasitoraansit-motor verander word? (2)
- 4.4 Wat is die doel van ? tweede kapasitor by ? kapasitor-loop-motor? (3)
- 4.5 Teken benoemde diagramme om die volgende enkelfase-motors voor te stel:
- 4.5.1 Kapasitor-aansit-en-loop-motor (5)
- 4.5.2 Afgeskermdpool-motor (5)
- [28]**

VRAAG 5 HALFGELEIERS

- 5.1 Verduidelik die basiese werkbeginsels van die BSG (beheerde silikongelykrichter) aan die hand van sketse. **[10]**

VRAAG 6 VERSTERKERS

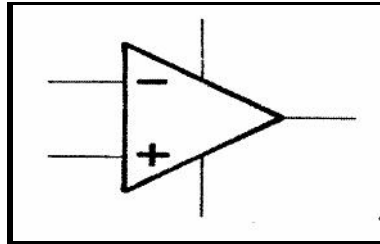
- 6.1 Teken ? kringdiagram van ? gemeenskaplike-emittor-versterker. Verduidelik die funksie van elke komponent kortliks. (10)
- 6.2 Verduidelik wat bedoel word met die volgende klassifikasies van versterkers:
- 6.2.1 Klas A-versterker
- 6.2.2 Klas C-versterker (10)
- [20]**

VRAAG 7 SKAKEL- EN BEHEERKRINGE

- 7.1 Teken ? netjiese, benoemde kringdiagram van ? eenvoudige transistor-sjunt-reguleerder. Gebruik ? NPN-transistor. (10)
- 7.2 Skets ? netjiese, benoemde kringdiagram wat ? triak gebruik vir ligverdwoning. Toon al die relevante golfvorms. (10)
- [20]**

**VRAAG 8
OPERASIONELE VERSTERKERS**

- 8.1 Benoem die onderstaande skets. (5)

- 8.2 Skets 'n netjiese, benoemde kringdiagram wat 'n operasionele versterker gebruik om 'n vierkant-golf te omvorm na 'n saagtand-golf. Toon alle toepaslike golfvorme.

(5)
[10]

**VRAAG 9
OSSILLATORS**

- 9.1 Skets die kringdiagram en verduidelik die werkbeginsel van die Colpitts-ossillator. [8]

**VRAAG 10
REKENAARBEGINSELS**

- 10.1 Skets 'n netjiese, benoemde logikahek-kring vir die volgende Boole-algebra-uitdrukking en skets die waarheidstabel in jou antwoordboek.

$$F = (\bar{A} B C + A \bar{B} C + \bar{A} \bar{B} \bar{C}) \quad (6)$$

- 10.2 Doen die volgende bewerkings:

10.2.1 $10011_2 + 1101_2$ (3)

10.2.2 $100101_2 - 1111_2$ (4)

- 10.3 Gebruik die onderstaande waarheidstabel en teken 'n logikasimbool.

A	B	F
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

(3)
[16]

VRAAG 11
MEETINSTRUMENTE

- 11.1 Teken ? netjiese, benoemde skets van ? energiemeter. (8)
- 11.2 Noem ? belangrike item in die noodhulpkissie in ? werkwinkel, met die oog op die MI-virus. (1)
- [9]

TOTAAL: 200

FORMULA SHEET / FORMULELYS

$$X_L = 2\pi fL$$

Time Constant/
Tydkonstante

$$t = RC$$

$$Z = \sqrt{R^2 + (X_L - X_C)^2}$$

$$I_r = I \sin F; I_a = I \cos F$$

Star/Ster

$$V_p = \frac{V_L}{\sqrt{3}}; I_p = I_L$$

Delta

$$V_p = V_L; I_p = \frac{I_L}{\sqrt{3}}$$

$$I = \frac{V}{Z}$$

$$\frac{V_p}{V_s} = \frac{N_p}{N_s} = \frac{I_s}{I_p}$$

$$f = \frac{W}{2\pi}$$

$$X_C = \frac{1}{2\pi fC}$$

$$\cos F = \frac{R}{Z}$$

$$S = \frac{N_s - N_r}{N_s}$$

$$\beta = \frac{I_c}{I_B}$$

$$f_r = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}} \text{ and/en } Fr = \frac{1}{2\pi} \sqrt{\frac{1}{LC} - \frac{R^2}{L^2}}$$

$$Z = \frac{V}{I}$$

$$I_E = I_B + I_C$$

$$\cos F = \frac{P}{P_{\text{apparent/skynbaar}}}$$

$$R = Z \cos F$$

$$P = \sqrt{3} V_L I_L \cos F$$

$$Z = \frac{L}{CR}$$

$$f = \frac{1}{t}$$

$$f = \frac{pN}{60}$$

$$I_c = \frac{V_{CE}}{R_L}$$

$$\text{Efficiency/Rendement} = \frac{\text{Output Uitset}}{\text{Input Inset}}$$

END/EINDE